

Türkoloji Hakkında Yazılan Makaleler Üzerine Açıklamalı Kaynakça Denemesi

Furkan ABİR*

Tarihteki en eski uluslardan biri olan Türkler bugüne kadar farklı coğrafyalarda birçok devlet kurmuş, öz kültürlerini başka milletlerin kültürleriyle de kaynaştırarak medeniyetler inşa etmişlerdir. Mustafa Kemal Atatürk'ün de işaret ettiği Türklüğün büyük medeni vasfı ve kabiliyeti edebiyattan mimariye, devlet yönetiminden hukuka, müzikten askerlik sanatına kadar uzanan bir zenginlik yaratmıştır. Türkoloji çalışmaları uzun süre ihmal edilmiş bu hazineyi açığa çıkartma amacını taşır.

Türkoloji sahasına bugüne kadar yerli ve yabancı birçok bilim insanı oldukça değerli katkılar yapmıştır. Bu alanda yapılan çalışmaların büyük bir kısmı Türkolojinin dallarıyla ilgili olsa da bu bilimin direkt kendisini ele alarak gelişimini, öğretildiği kurumları, bağlantılı olduğu disiplinleri, problemlerini, devletler arası ilişkilerdeki rolünü tartışan birçok araştırma da vardır. Çalışmamızda bu türden meselelerin üzerine eğilen elli makalenin açıklamalı kaynakçasına yer verilmiştir. Amaç okuyucuya özet sunmak değil, onu araştırmaya sevk etmek olduğundan açıklamalarda bu makalelerin konusu, kapsamı ve amacı üzerinde durulmuştur.

AHMADOV, Namiq (2019). "Azerbaycan Basınında Türkiye ve Türkçülük Konusu (Sovyet Hâkimiyetinin İlk Yıllarında 'Kommünist' Gazetesi Kaynaklarına Bir Bakış)". *Ege Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 68-75: Çalışmada gazete ve yayınevlerinin Azerbaycan'da edebi-kültürel kurumlar ve bilim akademileri kurulmadan önce milli düşünceler için bir merkez özelliği gösterdiği vurgulanarak Sovyetler Birliği'nin ilk yıllarında Türkçülük aleyhine propaganda yapılmasına rağmen Azerbaycan basınında Türkiye ve Türkçülük hakkındaki yazıların devam ettiğine vurgu yapılır. Bu bağlamda 1920'li yıllarda alfabe reformunun gerçekleştirilmesinde ve Türkoloji kurultaylarının toplanmasında etkin rol oynayan *Komünist* gazetesindeki makalelere odaklanılır. Sovyet hükümetinin Türkiye'ye sosyalizm ihraç edebilmek için gazetede başlangıçta Türk-Sovyet dostluğuna dair yazılara müsaade ettiği;

* Marmara Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı ABD Doktora Öğrencisi.

ancak bu amacın gerçekleşmeyeceğini anladıklarında gazeteyi "milliyetçi yuvası" diye damgalayarak burada yazan aydınlar üzerinde çeşitli şekillerde baskı kurdukları ifade edilir.

AĞCA, Derya (2014). "Türk Müziği ve Türk Dilinin Bazı Operalarda Kullanılışı". *Türkoloji Dergisi*, 21 (2), 1-14: Derya Ağca'nın makalesi, XVII-XIX. yüzyıllarda Batı Avrupa'da Türkleri ve Doğu'yu konu alan operaların Türk başrol karakterlerine ve bu eserlerde Türk müziği ile Türk dilinin nasıl kullanıldığına odaklanmaktadır. Bu konu dönemin en başarılı bestecileri sayılan Viyana Klasikleri C. W. Gluck, J. Haydn ve W. A. Mozart'ın operalarından yararlanılarak örnekler ile açıklanmaktadır. Makalede, dönemin müzik estetiğine aykırı olduğu iddia edilen "alla turca" usulünün gerçekte Viyana müzik yazım tarzı içinde kaldığı; Türk çalgılarının ise bugün Batı müziği ve orkestralarının parçası haline gelerek bu müziği zenginleştirdiği tespit edilmektedir. Türk başrol karakterleri için yazılan dilin Türk imajına zarar verdiği; özellikle "opera buffa" gibi komik janrlarda kullanılan dilin eserin cazibesini artırırken kahramanları küçük düşürdüğü, onları eğitimsiz, garip ve anlaşılması zor insanlar haline getirdiği sonucuna ulaşılmaktadır.

ASLAN, Betül (2010). "Sovyet Rusya Hakimiyetinde Yaşayan Türklerin Ortak 'Birleştirilmiş Türk Alfabesi'nden 'Rus Kiril' Alfabesine Geçirilmesi". *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 16 (40), 357-374: Betül Aslan'ın bu çalışmasında Sovyet Rusya yönetiminin Türk halklarının kullandıkları alfabeler ile ilgili izlediği politika, esas olarak da ortak Latin temelli "Birleştirilmiş Yeni Türk Alfabesi"nden "Rus Kiril Alfabesi"ne geçiş süreci incelenmiştir. Metinde Türk halklarının birleştirilmiş yeni Türk alfabesini oluşturma süreci ve mutabık kalınan alfabeyi kullanmaya başlaması anlatılmış; kendi siyasi politikaları dolayısıyla tehdit olarak gören Rusya'nın bu duruma müdahalesi ve Türk halklarını Kiril alfabesi kullanmaya zorlaması incelenmiştir.

ATA, Aysu (2017). "Darülfünun'dan DTCF'ye Türkoloji Öğretimi", *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 2 (1), 12-42: Bu makalede Cumhuriyetin ilanından sonra Türkiye'de Türkoloji eğitiminin ve çalışmalarının merkezi haline gelen iki önemli öğretim kurumundaki faaliyetler buralarda görevli öğretim üyelerinden hareketle açıklanmıştır. XIX. yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'ndaki modernleşme faaliyetleri ve Darülfünun'un açılması detaylı bir şekilde ele alınarak bu kurumun tarihsel süreçte geçirdiği değişimlere ve önemine değinilmiştir. Darülfünun'da görev alan kadrolar ve kurumun zamanın şartlarına göre değişen

müfredatı arasında bağ kurulmuştur. Sonrasında genç Cumhuriyetin içinde bulunduğu şartlar vurgulanarak ulus kimliğinin özellikle Türk dili ve tarihinin araştırılmasıyla güçlendirilmek istenmesinin DTCF'nin açılmasında önemli bir etken olduğu ortaya konulmuştur. Bu kurumda yer alan öğretim görevlilerinin Türkoloji'ye katkıları ve kurumun müfredatı da makalede söz edilen konulardandır.

ATA, Aysu (2020). "Günümüzde Türkoloji Öğretiminin İçinde Bulunduğu Sorunlar IV". *Türkoloji Dergisi*, 24 (1), 194-199: Aysu Ata'nın 27 Aralık 2019'da gerçekleşen Tarihî Türk Yazı Dilleri Toplantıları I: Yöntem Sorunları ve Çözüm Önerileri Çalıştayında sunduğu bildirisinden yola çıkarak oluşturduğu bu metin, Türkolojideki iki temel problemi teşkil eden güvenilirlikten uzak, yanlış yayınlar ve intihal tezler üzerine odaklanmıştır. Yazar iddialarını örneklemek için Karahanlı dönemi Kuran tercümelerinden ve yüksek lisans ile doktora tezlerinin istatistiklerinden yararlanmıştır.

ATALAY, Bülent (2021). "Sultan II. Abdülhamit'in Sarayında Bir Oryantalist Arminius Vambery ve Türkiye'deki Reformlarla İlgili Verdiği Bir Konferans". *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (30), 763-781: Macar Türkolog, seyyah, yazar, kâşif, öğretim üyesi, misyoner, casus Arminius Vambery'nin hayatı ve faaliyetleri XIX. yüzyıldan günümüze Türkologlar için ilgi çekici olmuştur. Bu çalışmada Vambery'nin Türk tarihi için de önemli bilgiler içeren hayatından bahsedilerek II. Abdülhamit döneminde Osmanlı sarayıyla olan ilişkisi ele alınmıştır. Makalenin ana bölümünde 1 Ocak 1909'da Macar üst düzey yetkililerinin de katıldığı Osmanlı'daki reformlar ve hürriyet hareketleri üzerine Vambery'nin verdiği konferans üzerinde durulmuştur. Yeni Osmanlılar Cemiyeti'nin ve Jön Türk hareketinin faaliyetlerinin Vambery gibi çok yönlü ve çeşitli misyonları bulunan bir kişinin gözünden anlatılması açısından bu konferans Türk-Osmanlı tarihi ve modernleşmesi açısından önemlidir.

AYDA, Adile (1976). " 'Türk' Kelimesinin Menşei Hakkında Bir Nazariye". *Bellekten*, 40 (158), 239-248: Adile Ayda bu yazısında Türk kelimesinin menşeiine odaklanmış ve yazılışla söyleyiş özelliklerinden yola çıkarak kelimenin kökenine ulaşmaya çalışmıştır. Thomsen, Vambery gibi dünyaca ünlü Türkologların yorumlarını aktaran Ayda, Türk kelimesini "tarhan" ve "turhan" kelimeleri ile ilişkilendirerek "turok" ve "türük" kelimelerinin anlamlarına değinmiş; Türk kelimesinin kökeniyle ilgili bir yorum ortaya koymuştur.

BACANLI, Eyüp (2012). "Sibirya'daki Türkoloji Araştırmaları". *Gazi Türkiyat*, 1 (11), 39-45: Bu çalışmanın ilk bölümünde SSCB döneminde yekpare bir görünüm arz eden Türkoloji çalışmalarının bu devletin çöküşünden sonra yerelleşmesi ve dağınık bir hale gelmesi ele alınmıştır. İkinci bölümde ise Sibirya'daki Türk dillerinin yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu, Yakutça ve Tıvaca gibi dillerin 2008 yılından itibaren UNESCO'nun tehlikedeki diller kategorisine alındığı vurgulanmıştır. Durum böyleyken ana dilde eğitimin yaygınlaştırılabilmesi için kitaplar ve ders malzemelerinin hazırlanmasının Türkologların önemli görevleri arasında olduğu belirtilir. Novosibirsk Devlet Üniversitesinin hem SSCB hem de Rusya Federasyonu döneminde Sibirya Türk dillerinin araştırılmasındaki en büyük merkez olduğu ifade edilerek bu kurumdaki Türkoloji çalışmalarının içeriğinden söz edilir.

BALDANE, Orhan (2020). "Türkoloji ve Müzikoloji İlişkisi Üzerine", *Türk Ekini*, (5), 31-36: Türkoloji çalışmalarında disiplinler arası yaklaşımın öneminin belirtildiği bu çalışmada müziğin dil, edebiyat ve halkbilimiyle ilişkisi ele alınmıştır. Ağız çalışmalarında türkülerden yararlanılabilmesi; şairlerin eserlerinde müziğin gücünden yararlanmaya çalışmaları ve kimi şiirlerin bestelenmesi; roman ve hikâyelerde müzik eserlerinin adının ya da sözlerinin geçmesi; bazı eserlerin beste formuna göre düzenlenmesi, tasavvuf kültüründe ve halk edebiyatında hem müziğin hem de çalgıların geniş yer tutması makalede vurgulanan hususlardır. Bütün bunlar göz önüne alındığında yazar, Türkolog ve Müzikologların ortak yapacağı çalışmaların teknik ve içerik yönünden doyurucu olacağını ifade eder.

BAŞKAL, Zekeriya (2014). "Avrupa Merkezci (Eurocentric) Yaklaşımın Türkoloji Çalışmalarına Yansıması: Yunus Emre Örneği". *İlmi Araştırmalar*, 0 (18), 17-24: Bu çalışmada J. Kingley Birge'in "Yunus Emre, Türkiye'nin Büyük Halk Şairi" başlıklı yazısı, Eduardo Roditi'nin *Yunus Emre, Gezgin Derviş, 13. Yüzyıl Dervişinin Sufi Şiirleri* adlı kitabı ve Annemarie Schimmel'in *İslam'ın Mistik Boyutları* adlı eseri üzerinden Avrupa merkezci bakış açısının Türkoloji araştırmalarına etkisi tartışılmıştır. Batı'nın dünyanın merkezine kendisini koymasını ve olayları, olguları değerlendirirken tek gerçek olarak kendi değer yargılarını sunmasını ifade eden Avrupa merkezcilik kavramı Türkoloji çalışmalarında da göze çarpar. Buna göre başka kültürlerle ait eserler Avrupa değer yargılarından uzaklaştığı zaman ilkel, akıl dışı ve yapay olarak değerlendirilir. Makalenin yazarı bahsi geçen yazı ve kitaplarda Yunus Emre üzerine

yapılan çeşitli değerlendirmeleri ele alarak bunlardaki hataları ve taraflı bakış açısını ortaya koyar.

BELLELEN, Yazı Kurulu. (1960). "Türkoloji Çalışmalarına Toplu Bir Bakış ve Ödevlerimiz." *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Bellelen, 8, 1-21*: XIV. yüzyıldan itibaren yurtdışında yapılan Türkoloji araştırmalarından kronolojik bir şekilde bahsedilen bu makalede ilk dönem Türkoloji çalışmalarında özellikle seyyahların ve savaş esirlerinin önemli rol oynadığı belirtilmiştir. Bu dönemdeki çalışmaların özellikle Türk filolojisi, tarihi ve kültürüne odaklandığı ifade edilmiştir. Avrupa ve Rusya'da Türkoloji çalışmalarının XVIII. yüzyıldan itibaren sistematik bir hale geldiği vurgulanarak bu yönde açılan kurumlara ve çalışmalarına değinilmiştir. Türkler tarafından yapılan Türkoloji çalışmalarına da yine kronolojik bir şekilde yer verilerek Türkiye'de bu alanın geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

ÇALİK, Fatma (2015). "Soğuk Savaş Döneminde Türkiye-Macaristan İlişkileri". *Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, 4 (2), 33-60*: Çalışmada öncelikle Türk-Macar ilişkilerinin uzun ve dostane bir geçmişe dayandığı vurgulanarak XIX. asırdan itibaren Macaristan'da dil ve tarih alanındaki yoğun çalışmaların Türkolojinin doğmasına zemin hazırladığı belirtilmiştir. I. Dünya Savaşı'nda müttefik olarak çarpışan iki ulusun savaşta mağlubiyet üzerine kendi ulusal devletlerini kurmalarıyla gelişen siyasi ilişkilere de yer verilerek bunun Türkoloji çalışmaları üzerindeki etkileri tartışılmıştır. II. Dünya Savaşı'ndan sonra oluşan iki kutuplu dünya düzeninde iki ulusun farklı bloklarda yer almasının ilişkileri durgunlaştırması da bozmadığı, bunda da kültürel ilişkilerde köprü vazifesi gören Türkoloji araştırmalarının Macaristan'da yarattığı "dost Türk" imajının etkili olduğu örneklerle ortaya konmuştur.

ÇİMEN, Feyzi-Ali Nizam (2016). "Türkoloji Çalışmaları İçin Sözlük-Dizin Oluşturmada Yeni Bir Bilgisayar Programı: dİZici". *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 0 (6), 81-99*: Sözlük-Dizin bilimsel araştırmalarda zaman ve emek tasarrufunu kolaylaştıran en önemli unsurlardan biridir. Bu çalışmada öncelikle dizin ve sözlük kısımlarının Türkolojide metin inceleme çalışmalarında sıkça kullanıldığı ifade edilerek araştırmacılar tarafından halihazırda kullanılan cibakaya, SKY Index, CINDEX, Textract programları hakkında bilgi verilmiştir. Bu programların eksik yönleri de ortaya koyularak dİZici programının kullanımı, teknik özellikleri ve sunduğu kolaylıklar örneklerle açıklanmıştır. Bunun

yanında programın sınırlılıklarının da olduğu bu yüzden gelişime ve katkıya açık olarak tasarlandığı belirtilmiştir.

ÇOLAK, Melek (2010). "Atatürk, Macarlar ve Türk Tarih Tezi". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (27), 371-402: Melek Çolak'ın bu makalesinde öncelikle 19. yüzyıl sonlarından 20. yüzyıl başlarına doğru Osmanlı-Macar ilişkileri incelenmiştir. Sonrasında Atatürk'ün tarih tezi ve Macarlara bakış açısı ile Macarların Atatürk'ün tarih tezi alanında yaptığı çalışmaları ele alınmıştır. Macar kaynakların da kullanıldığı çalışma, özellikle Macarların bu çalışmalara bakış açısını göstermesi bakımından ilgi çekicidir.

ÇOLAK, Melek (2019). "Macar Türkolog Vambery'nin Türkistan Seyahatinde 'Büyük Oyun'un İzleri_Orijinal Fotoğraflarla Birlikte". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (45), 13-27: XIX. yüzyılda İngiltere ve Rusya'nın Türkistan üzerindeki nüfuz mücadelesi uluslararası ilişkiler literatürüne "Büyük Oyun" olarak geçmiştir. Ünlü Türkolog Vambery'nin Türkistan seyahati üzerinden bu nüfuz mücadelesinin çeşitli yönlerinin yansıtıldığı çalışmada öncelikle Macaristan'da ulus kimliği bilincinin oluşumu ve bu yönde yapılan Türkoloji çalışmalarından bahsedilmiştir. Sonrasında çeşitli Macar araştırmacıların Türkistan coğrafyasıyla Macar ulus kimliğinin bağlantısı ve "Büyük Oyun" üzerine görüşleri üzerinde durularak Arminius Vambery'nin Türkistan seyahati hakkında bilgi verilmiştir. Makalenin sonunda "Büyük Oyun" un yirmi birinci yüzyıla yansması ve etkileri de değerlendirilerek Macar Etnografya Müzesi'nde bulunan Türkistan fotoğraflarına yer verilmiştir.

DOĞAN, Enfel (2007). "Türkiye'nin Türkoloji Merkezi: İstanbul Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (9), 535-548: Çalışmada öncelikle İstanbul Üniversitesi'nin Fatih Sultan Mehmet dönemine kadar uzanan tarihinden ana hatlarıyla bahsedilerek bu önemli eğitim kurumunun tarihsel süreçte geçiştirdiği değişim ve dönüşümlere dikkat çekilmiştir. 1 Ağustos 1933'ten sonra üniversitenin Edebiyat Fakültesi'nde "Disiplin" adı verilerek kurulan on bir bölümden birinin Türkoloji (Türk Dili ve Edebiyatı) bölümü olması Türkiye'deki Türkoloji çalışmaları açısından büyük önem arz eder. Makalenin asıl kısmını teşkil eden bölümde bu disiplinin dalları, çalışma alanları, bu kurumda görevli olan akademisyenler ve onların çalışmaları ele alınarak Türkoloji araştırmalarının geçmişine ışık tutulmuştur.

DURAN, Alev (2020). "Macar Türkolojisi". *Belgi Dergisi*, C.II Sayı 20, 2759-2773:

Alev Duran bu makalesini "Macar Türkolojisinin Türklük Fikrine Katkısı 1870-1945" adlı doktora tezinden üretmiştir. Yazıda Türklerle Macarlar arasındaki ilişkilerden ve Macarların Türk kültürüne ilgi duydukları ilk zamanlardan itibaren Türkoloji ile ilgili hangi çalışmaları yaptıklarından söz edilmiştir. 1870 yılında Arminius Vambery'nin Budapeşte Üniversitesinde Türkoloji kürsüsünü kurması ve bu kürsünün faaliyetleri yazının odak noktasını oluşturmaktadır.

ERDOĞDU, İnci (2017). "Türkoloji Çalışmalarında Çince'nin Yeri ve Önemi". *Journal of Turkish Studies*, 12 (5), 153-164:

Çalışmada öncelikle Türkolojinin tanımı yapılmış ve Türkçenin içinde bulunduğu Ural-Altay Dil Ailesi hakkında bilgi verilmiştir. Çin'in tarih yazıcılığında dünyada en önde gelen ülkelerden olduğu, çok geniş bir coğrafyaya yayılan Türklerin İslamiyet öncesi tarihini anlatan yazılı kaynakların çoğunlukla Çince yazıldığı vurgulanmış ve bu düşünceler Çinlilerin Hunlar hakkında tuttıkları kayıtlarla örneklenmiştir. Türk tarihinin aydınlatılması ve Türkoloji çalışmaları için önem arz eden Çince kaynakların tanıtımı yapılarak üniversitelerde bu dilin öğretiminin yaygınlaşmasının gerekliliğinin üzerinde durulmuştur.

ERGİN, Muharrem (2012). "Türkoloji Bölümü Çalışmaları I". *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 9 (0), 119-149:

Türkoloji bölümündeki öğretim görevlilerinin 1948-1958 yılları arasındaki çalışmalarının tanıtımının yapıldığı bu makalede yazar, 1939'dan sonra Türk dili ve edebiyatıyla ilgili araştırmalarda metin sahasına daha çok yönelindiğini ve bunun oldukça isabetli olduğunu vurgular. Makalede bahsettiği araştırmalar hakkında eleştiri yapmaz, sadece bilgi verir. Bu çalışmada ele alınan ve Türkiye Türkolojisi için önemli bir aşamayı temsil ederek temel kaynaklar haline gelen araştırmalardan bazıları şunlardır: Reşid Rahmeti Arat- *Türk İlmî Transkripsiyon Kılavuzu*, Reşid Rahmeti Arat- *Atabetü'l Hakayık*, Reşid Rahmeti Arat- *Kutadgu Bilig*, Ahmet Caferoğlu- *Anadolu İlleri Ağızlarından Derlemeler*, Ahmet Caferoğlu- *Türk Dili Tarihi I*, Janos Eckmann- *Nehcü'l- Feradis*, İsmail Hikmet Ertaylan- *Falnâme*, İsmail Hikmet Ertaylan- *Sultan Cem*, İsmail Hikmet Ertaylan- *Fatih ve Fütûhatı I Bizans ve Karadeniz*, Mehmet Kaplan- *Namık Kemal Hayatı ve Eserleri*, Mehmet Kaplan- *Şiir Tahlilleri I*, Abdülkadir Karahan- *Fuzulî Muhiti, Hayatı ve Şahsiyeti*, Mecdut Mansuroğlu- *Sultan Veled'in Türkçe Manzumeleri*, Ahmet Hamdi Tanpınar- *XIX. Asır Türk Edebiyatı Tarihi*, Ali Nihad Tarlan- *Şiir Mecmualarında XVI. ve XVII. Asır Divan Şiiri*, Muharrem Ergin- *Osmanlıca Dersleri I Türk Dil Bilgisi*.

FEVZİ, Firuz-Hasan Cankurt (2013). "Afganistan'da Türkoloji ve Türkçe Çalışmaları Hakkında Bir Araştırma". *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11 (2), 493-503: Çalışmanın ilk kısmında Afganistan'ın siyasi tarihi ve demografik yapısı hakkında bilgi verilerek Türk topluluklarının miladın başlarından itibaren bu coğrafyayla ilgilenmeye başladığı, sonrasında ise zaman zaman buraya hâkim olarak hanedanlıklar kurdukları ifade edilmiştir. Makalenin ana bölümünde kurulmasından kısa bir süre sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin Afganistan'la ilişkileri geliştirmek için oraya çeşitli alanlarda uzmanlardan oluşan heyetler gönderdiği belirtilmiş; bu heyetlerin Kabil Üniversitesi'nde birçok disiplinin kurulmasında etkili olduğu vurgulanmıştır. Türkoloji çalışmalarının ve özellikle Türkçe öğretiminin geçirdiği süreç yakın tarihe kadar değerlendirilmiş; makalenin sonunda bu hususlardaki çeşitli problemler tespit edilerek öneriler sunulmuştur.

GÜL, Bülent (2006). "Almanya'da Türkoloji Çalışmaları (Tarihî Gelişim, Türkologlar, Dergiler)". *Türkbilig*, (11), 56-117: Bülent Gül, bu çalışmasında Almanya'da Türkoloji'nin gelişimini ayrıntılı bir şekilde ele aldıktan sonra, Alman Türkologlardan ve onların Türkoloji alanına katkılarından söz eder. Alman Türkologların eserleri hakkında tarihsel bilgilere yer verilen makale Almanya'da kurulan Türkoloji Enstitülerinden de bahseder. Almanya'da Türkoloji sahasında çıkan dergilere de ayrı bir başlık açılan makalede özellikle *ZDMG*, *Der Islam*, *Südost-Forschungen*, *Ural- Altaische Jahrbücher* gibi dergilerin hem sürekli yayımlanmaları hem de Türkolojideki yerleri bakımından büyük önem taşıdıkları kaydedilir.

GÜLENSOY, Tuncer (2022). "Türkolojiye Ömür Verenler," Ankara: *TRT Akademi, Yunus Emre ve Türkçe*, 276-303: Bu çalışmada öncelikle Türkolojinin tanımı yapılmış ve çalışma sahalarına değinilmiştir. Makalenin omurgasını oluşturan ikinci kısımda yazar, 1920-1940 yılları arasında doğan ve Türk dili başta olmak üzere eski Türk edebiyatı, yeni Türk edebiyatı, Türk Halk edebiyatı alanlarındaki araştırmalarıyla Türkolojiye önemli hizmetleri dokunan bilim insanlarının hem hayatı hem de çalışmaları hakkında bilgi vermiştir. Makalede incelenen bilim insanları şunlardır: Kaya Bilgegil, Zeynep Korkmaz, Hasibe Maziöğlü, Muharrem Ergin, Osman Nedim Tuna, Bahaeddin Ögel, Faruk Kadri Timurtaş, Ahmet Kabaklı, Müjgan Cunbur, Ömer Faruk Akün, Talat Tekin, Doğan Aksan, Kemal Eraslan, Necmettin Hacıeminoğlu, Mustafa Necati Sepetçioğlu, Ali Fehmi Karamanlioğlu, Mehmet Akalın, Şinasi Tekin, Mustafa

Canpolat, Efrasiyap Gemalmaz, Mahmut Kaşgarlı, Nevzat Gözaydın, İrfan Ünver Nasrattınoğlu, Saim Sakaoğlu, Nimetullah Hafız, Yaşar Kalafat, Tuncer Gülensoy.

İSLAMOĞLU, Abdülmecit (2010). "Mısır Üniversitelerinde Türkoloji Çalışmaları". *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 9 (18), 143-171: Mısırdaki IX. yüzyıldan itibaren süregelen Türk varlığının sosyal ve kültürel olarak Mısırlılar ile büyük bir etkileşim yarattığının vurgulandığı bu makalede 1920'lerden itibaren Mısır üniversitelerinde Türkçe öğretiminin yapıldığı; Mehmet Akif Ersoy'un da Mısır'da kaldığı yıllarda Kahire Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde Türkçe dersleri verildiği belirtilir. Türkçe eğitimi yapılan Ayn Şems ve Ezher üniversitelerinden bahsedildikten sonra buralardan yetişen Türkologlar ve çalışmaları hakkında bilgi verilir. Makalede ayrıca bu üniversitelerde Türkolojiyle ilgili yapılan yüksek lisans, doktora tezlerinin künyesi ve Türk Dili ve Edebiyatı dalında görev yapan öğretim üyelerinin bir listesi de mevcuttur.

JARRİNG, Gunnar-Güljanat Kurmangaliyeva Ercilasun, (2004). "İsveç'te Türkoloji Araştırmaları". *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Özel Sayı*, 115-122: Bu çalışmada XVI. yüzyıldan itibaren İsveç'in özellikle Kırım Türkleriyle sürekli bir münasebet içerisinde bulunduğu, 1637'den 1700'e kadar yapılan diplomatik yazışmaların İsveç Devlet Arşivi'nde muhafaza edildiği belirtilerek İsveç Kralı XII. Şarl'ın Poltava yenilgisinden sonra Osmanlı Devleti'ne sığınmasıyla ilişkilerin daha da geliştiği vurgulanmıştır. Böylece İsveç'in iki önemli eğitim kurumu Uppsala ve Lundt üniversitelerinde Doğu dilleri ve özellikle Türkçe öğretimi yaygınlaşmış, Türkoloji çalışmaları hız kazanmıştır. Makalenin ana bölümünde XVIII. yüzyıldan XX. yüzyılın ortasına İsveç'te Türkolojiyle ilgilenen kurumlar, buralarda yetişen Strahlenberg, Gustav Rakett, Herman Almkvist gibi önemli Türkologlar ve onların çalışmaları üzerinde durulmuştur.

KAHRAMAN, Mehmet. (2017). "Türk Dilinin Terimsel Gelişim Sürecine Tarihî Bakış". *Medeniyet ve Toplum Dergisi*, 1 (1), 137-160: Terimsel söz varlığının modern dünyada gelişmişliğin en büyük dilsel göstergesi sayılabileceğinin ifade edildiği bu makalede öncelikle terim kavramının tanımına ve kapsamına dair çeşitli görüşlere yer verilir. Türk söz varlığının terimleşme süreci beş tarihsel dönemde incelenir: 1-) Klasik Dönem (1100-1839), 2-) Tanzimat Dönemi (1839-1876), 3-) I. Meşrutiyet Dönemi (1876-1908), 4-) II. Meşrutiyet Dönemi (1908-1923), 5-) Milli Terimcilik Dönemi (1923-2000). Klasik dönemde özellikle Arapça ve Farsça

terimlerin dile girişi eserlerden örneklerle ortaya konmuştur. Tanzimat döneminde ise modernleşme faaliyetlerinden kısaca bahsedilmiş; bilim ve eğitimin kaynağının artık Batı olarak görülmesiyle terimleşme sürecinde bu medeniyetinin etkisinin arttığı belirtilmiştir. I. Meşrutiyet dönemi genellikle II. Meşrutiyet'i hazırlayıcı siyasi yönleriyle ele alınmış; II. Meşrutiyet döneminde Yeni Lisan hareketinin terimleşme süreci üzerinde de belirleyici olduğuna dikkat çekilmiştir. Ayrıca bu dönemlerde aydınlar tarafından yazılan gramer kitapları da terim üretme ve kullanmaya katkıları yönünden tanıtılmıştır.

KAHRAMAN, Mehmet (2017). "Türk Dilinin Cumhuriyet Devri Terimsel Gelişim Sürecine Tarihi Bakış (II)". *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6 (2), 1289-1312: Bu çalışmada Türk dilinde terimlerin Cumhuriyete kadar atalardan miras şeklinde gelen Türkçe, Orta Asya'daki etkileşimlere bağlı olarak Moğolca ve Çince, İslam kültürüne bağlı olarak Arap ve Fars, Tanzimat'tan itibaren de Batı dillerinden geçen kelimeler olmak üzere dört katmanda değerlendirilebileceği belirtilmiştir. Cumhuriyet döneminde yeni dil politikalarına bağlı olarak terimsel gelişim sürecinin de değiştiği ifade edilmiş ve bu değişim üç dönemde incelenmiştir. 1923-1945 arası "İdealist Dönem", 1945-1980 arası "Aşırılık Dönemi" ve 1980-2004 arası da "Serbestlik Dönemi" olarak tasnif edilmiş; bu dönemlerde terim üretme ve kullanmada Türkoloji kurultaylarının yeri, yaşanan tartışmalar ve farklı görüşlerdeki aydınların konu üzerine yazıları değerlendirilmiştir.

KALAFAT, Yaşar (2014). "Türklük Bilimi -Halkbilim- Ortak Türkçe". *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1 (1), 25-32: Türkolojinin doğuş sebebi, alanı, amacı ve problemlerine dair açıklamalar içeren bu çalışmada neyin neden yapılması gerektiğinin planlanmamış olmasının Türkoloji çalışmalarının başarısının önündeki en büyük engel olduğu vurgulanır. Bunun yanında Türklük Bilimine Türk Dili ve Edebiyatına ek olarak Türk Tarihi, Türk Sanatı gibi disiplinlerin de ilave edildiği ancak bunun yetersiz olduğu; sosyoloji, çevrecilik, diplomasi gibi alanların da alt dallarıyla birlikte Türkolojinin içerisine girerek siyasi oryantalizme benzer bir yapılanmanın geliştirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Türkoloji çalışmalarının Türk dünyasında milli kimlik bilincinin gelişmesi için hayati önem taşıdığı; bu yüzden de Türkologların görev ve sorumluluğunun Türklüğün bekasıyla direkt bağlantılı olduğu belirtilmiştir.

KARAKARTAL, Oğuz (1996). "Başlangıcından Günümüze Genel Bir Bakışla İtalya'da Türkoloji Çalışmaları". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 42 (1994), 253-298: İtalyan şehir devletleri XII. Yüzyıldan itibaren özellikle Batı Türkleriyle siyasi ve ticari ilişkilere sahip olmuştur. Bu sebepten İtalyan kaynakları Türk tarihi ve kültürü için büyük önem taşır. Bu makalede erken dönem İtalyan kaynaklarının öneminden kısaca bahsedilerek İtalya'da sistematik ve akademik Türkoloji çalışmalarının 1850'lerden sonra ortaya çıktığı belirtilir. 1850-1907 yılları arasında açılan kurumlar, yetiştirilen Türkologlar ve bunların çalışmalarından söz edildikten sonra XX. yüzyıl başlarında Türkoloji çalışmalarının merkezi durumundaki *Rivista degli Studi Orientali* ve *Oriente Moderno* dergilerinde yazan Luigi Bonelli, Ettore Rossi ve Alessio Bombaci hakkında bilgi verilir. Yazar bu üç Türkoloğu tanımanın İtalyan Türkolojisinin doksan yılını anlamak manasına geleceğini ifade ederek onların çalışmalarını inceler.

KASAPOĞLU ÇENGEL, Hülya (2018). "Sovyet İdeolojisi Ve Türkistan Aydınları". *Gazi Türkiyat*, (23), 1-7: Hülya Kasapoğlu Çengel'in bu yazısı 11-12 Ekim 2018 tarihlerinde İstanbul'da TESAM (Ekonomik, Siyasal ve Stratejik Araştırmalar Merkezi) tarafından gerçekleştirilen "*Türkiye-Türk Dünyası İlişkilerinin Dünü, Bugünü ve Yarını*" başlıklı *III. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi*'nde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir. Çarlık Rusyası, Bolşeviklik ve Stalin dönemlerinde Rusya'nın izlediği politikalar Türk halklarını da yakından ilgilendirir. Türkistan'ın aydınları bu dönemlerin her birinde kendi Türk kimliklerini korumak ve geliştirmek için çaba sarf eder. Makalede Çarlık Rusyası döneminde Gaspıralı İsmail Bey'in kurduğu Ceditçilik hareketi ve 1905'ten itibaren Ceditçilik'e ek olarak Türkistan'ın önemli aydınlarından Alihan Bökeyhan önderliğindeki Alaş Hareketi ele alınır. Türkistan'ın yetiştirdiği şairlerin Türklük vurgusu öne çıkan şiirlerinden örnekler verilen yazı, Türkiye ve Türkistan'daki kültürel ilişkilerin geliştirilmesi için yapılabileceklerin tavsiyesi ile sona erer.

KILIÇ, Fahri (2011). "Azerbaycan'ın Latin Alfabesine Geçişinin Türkiye'deki Alfabe Tartışmalarına Etkisi". *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 35, 479-504: Alfabe meselesi hem Türk aydınlarını hem de Türkoloji çalışmalarını uzun süredir meşgul etmektedir. Bu çalışmada öncelikle Osmanlı Devleti'nde Tanzimat'la başlayan alfabe tartışmalarına değinilerek buradaki görüşlerin ağırlıklı olarak alfabeyi değiştirmek yerine ıslah etmek yönünde olduğu belirtilmiştir. Tanzimat ve Meşrutiyet dönemlerinde bu tartışmalar hakkında fikir beyan eden Kafkasyalı aydınların düşüncelerine de yer verilerek 1905 yılından itibaren alfabe tartışmasının Azerbaycan'da da arttığı ve Azerbaycan aydınlarında Latin alfabesine doğru bir

yönelimin olduğu vurgulanmıştır. Makalenin ana bölümünde Azerbaycan'ın SSCB'ye katılmasının üzerine Latin alfabesine geçişi, 1926 Bakü Türkoloji Kongresi'nin alfabe değişikliklerindeki rolü ve bütün bunların Türkiye'de yarattığı etki tartışılmıştır.

KOCAOĞLU, Timur (1986). "Türkistanlı Bilgin Abdurrauf Fitrat'ın Türkoloji Sahasındaki Unutulmuş Eserleri". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 30-31 (1982-1983), 101-112: Türkistan'ın önemli aydınlarından Abdurrauf Fitrat'ın Türkoloji çalışmalarının konu edildiği bu makalede öncelikle onun çok yönlü kişiliğine vurgu yapılarak reformcu, devlet adamı, eğitimci, gazeteci, edebiyatçı ve dil bilimci kimliklerini bünyesinde toplayabildiği belirtilir. Bu eklektik aydının faaliyetlerinden bahsedilerek Stalin'in tasfiye hareketi esnasında tutuklanarak öldürüldüğü ve yobaz din adamlarına karşı yazdığı *Kıyamet* adındaki mizahi hikâyesi dışında tüm eserlerinin yasaklandığı vurgulanır. Yazar makalenin ana bölümünde Türkoloji çalışmaları açısından önem taşıyan altı yasaklanmış esere ulaştığını belirterek bunlardan Özbek şivesinin ses ve yapım bilgisine ait *Sarf* adlı dilbilgisi kitabını değerlendirir. Yazarın ulaştığı diğer eserler şu şekildedir: 1-) Özbek şivesinin cümle kuruluşuna ait *Nahv* adlı dilbilgisi. 2-) *Eng Eski Türk Edebiyatı Numuneleri* adlı Divânü Lûgâtî't- Türk'e ait bir inceleme. 3-) *Özbek Edebiyatı Numuneleri* adlı Kutadgu Bilig'den XVI. yüzyıla kadar Orta Asya Türk edebiyatından seçmeleri toplayan bir antoloji. 4-) Orta Asya Türk klasik müziğinin tarihine ait *Özbek Klassik Musikâsı Ve Uning Tarihi* adlı araştırma. 5-) *Atabetü'l-Hakayık*, Ahmet Yesevi, Nevayi ve Çağatay edebiyatına ait inceleme yazıları.

KORKMAZ, Zeynep (1992). "Türk Devlet Kurucuları Olarak Bilge Kağandan Mustafa Kemal Atatürk'e". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 35 (1987), 243-256: Makalede öncelikle Kültigin ve Bilge Kağan Yazıtları'nın bulunması, çözümlenmesi ve Türk tarihi açısından önemine değinilmiş; Mustafa Kemal Atatürk'ün *Nutuk* adlı eserini yazmadan önce Necip Asım'ın Orhun Kitabeleri hakkındaki çalışmasını detaylı bir şekilde incelediği belirtilmiştir. Daha sonra Bilge Kağan'ın millete seslenişiyile *Nutuk* karşılaştırılarak ikisinin de kaynak eser olma özelliğine vurgu yapılmış; Göktürk Devleti'nin tarihiyle Kurtuluş Savaşı ve ardından Cumhuriyetin kuruluşu arasındaki benzerlikler Bilge Kağan ile Mustafa Kemal Atatürk üzerinden incelenmiştir.

MEMMEDOV, Hüsameddin (2010). "Azerbaycan'da Türkiye ve Osmanlı Tarihi Araştırmaları". *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (15), 209-230: XIX. yüzyıla

kadar Azerbaycan'da tarih yazıcılığının tıpkı diğer Müslüman devletlerde olduğu gibi bir kronoloji, nesil ve şecere dökümünden ibaret olduğunu öne süren bu çalışmada Rus işgalinden itibaren başta Osmanlı İmparatorluğu olmak üzere komşu devletlerin tarihine ilginin arttığı belirtilir. Osmanlı ve Türkiye tarihiyle ilgili yapılan araştırmaların ideolojik ve siyasi konjunktüre göre çeşitli aşamalardan geçtiği ifade edilerek bu süreçler çeşitli tarih aralıklarında tasnif edilir. Ulus bilincinin artmasıyla Türkoloji çalışmalarının daha da önem kazandığı, tarihe bakışın ve tarih yazıcılığının değiştiği vurgulanarak bunlara dair örnekler verilir.

METİN, Barış (2011). "Sovyet Belgelerine Göre Tataristan'da Kiril Alfabesine Geçiş (1939)". *Gazi Üniv. Türkiyat Dergisi*, (9), 135-148: Barış Metin makalesinde Tatarların Kiril alfabesine geçişlerini Sovyet belgelerini de yayımlayarak aktarmaktadır. Türklerin tarih boyunca kullandıkları alfabelerden söz ederek başlayan makale, Tatarların ortak Latin alfabesine geçiş süreçlerini ve bu dönemde yaşanan gelişmeleri anlattıktan sonra Sovyet Rusya'nın siyasi politikası sonucu Türk halklarını Kiril alfabesine geçişe zorlamalarını ve Tataristan'daki alfabe değişikliği süreçlerini ele almaktadır.

MUSA, Bağdagül (2012). "Finlandiya Türkologları Ve Finlandiya'da Türkoloji Çalışmaları Bibliyografyası". *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 32, 221-245: Bu çalışmada XX. yüzyılın başlarına kadar İsveç; daha sonra da 1917 yılına kadar Rus egemenliğinde kalan Finlandiya'nın kendi milli kimliğini bulabilmek için Sibiryaya ve Moğolistan'a kadar yönelen çalışmalar yaptığı; bu çalışmalar neticesinde Fin-Ugor-Altay dillerinin akrabalıklarını keşfettikleri ve bunun Türkoloji açısından büyük önem taşıdığı vurgulanır. Matthias Alexandr Castren, Heikki Paasonen, Gustaf John Ramstedt gibi önemli Türkologların hayatları ve çalışmaları hakkında bilgi verilir. Yine Fin Türkolog Martti Räsänen'in etimoloji sözlüğünün de tanıtımı yapılarak Finlandiya'da yapılmış Türkoloji çalışmalarının kaynakçasına yer verilir.

NASKALİ, Emine (1996). "Sovyet Türk Edebiyatı". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (1), 54-64: Sovyet Türk edebiyatının Sovyet ideolojisi ve tarihiyle bütünleşerek geliştiğinin altı çizilen bu makalede öncelikle Ekim 1917 devriminin yarattığı coşku ve sevince değinilerek Azerbaycan, Kazakistan ve Türkmenistan'da Lenin hakkında yazılan övgü şiirlerinden örnekler verilir. Sovyet Türk edebiyatında hikâye, roman, şiir, tiyatro gibi edebi türlerde sosyalizme uygun olarak "halk düşmanları" ile savaşın kutsandığı, sınıf çatışması ve devrimci gençlerin mücadelesinin işlendiği belirtilir. Kadının geleneksel rolünün değişmesi için

de edebiyatın bir vasıta olarak kullanıldığı ifade edilerek özellikle Azerbaycan'da Cefer Cabbarlı'nın *Sevil* adlı romanının kadınların eşitlik talebinde çok etkili olduğu ve romandaki Sevil karakterinin Bakü'de bir heykeli bulunduğu vurgulanır. İkinci Dünya Savaşı boyunca mektup tarzı şiirlerin revaçta olduğu; 1945'ten sonra ise hem kahramanlığı hem de acıları konu edinen bir savaş edebiyatının ortaya çıktığı belirtilir. Stalin'in 1953'te ölmesi üzerine Kruşçev döneminde önceki yönetimin tasfiye ve zulmünü eleştiren eserler de yazıldığını belirten yazar, Sovyet Türk edebiyatının propaganda niteliğine ve estetik kavramları bir merkezden yönlendiriliyor olmasına karşın bu edebiyatta ruhu coşturan ve adalet özlemine hitap eden çok sayıda ürün olduğunu öne sürer.

OĞUZ, Alaattin (2022). "Yeniden Doğuş Siyaseti ve Türkçü Kültürel İnşanın Kaynakları". *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology*, 32 (1), 1-17: Alaattin Oğuz, bu makalesinde Türkçü kültürel inşanın kaynaklarına yönelerek milliyetçilik fikrine odaklanmaktadır. Milliyetçiliğin dünya literatüründeki yerini inceledikten sonra Türk kültürel inşasının nasıl yapılandırıldığı üzerinde duran Oğuz, Türkoloji çalışmalarının bu konudaki önemine değinmektedir. Makalede Türkoloji çalışmalarının yalnızca milli bir tarihin çerçevesini sağlamakla kalmadığı, aynı zamanda yabancı bilimsel kaynaklar yoluyla milli-kültürel mücadeleye meşruiyet kazandırma açısından işlevsel bir rol oynadığı sonucuna ulaşılmıştır.

ORAL, Mustafa (2004). "Türkoloji Tarihinde 1926 Bakü Türkiyat Kongresi". *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, (17), 107-129: Çalışmada öncelikle Türkolojinin tarihçesi üzerinde durularak Türkiye'de bu alandaki ilk araştırmalarda akademiden ziyade devlet adamlarının ve edebiyatçıların rol oynadığı ifade edilmiştir. Türkolojinin XIX. yüzyılda başta Fransa olmak üzere Avrupa ülkelerinde oryantalizmin bir şubesi şeklinde gittikçe daha bağımsız bir hale geldiği ve Avrupa'daki Türkoloji araştırmalarının Türkçülük hareketine tesir ettiği vurgulanmıştır. Makalenin ikinci kısmında ise Türkiye Türkolojisiyle Rus-Sovyet Türkolojisi mukayese edilerek 1926 Bakü Türkiyat Kongresi'nin Sovyet Rusya'nın kültürel emelleriyle bağı özellikle alfabe meselesi ekseninde tartışılmıştır.

ÖNER, Mustafa (2015). "Türk Dünyası ve Türkoloji". *Aydın Türklük Bilgisi*, 1 (1), 87-93: Türk milli kimliğinin gelişmesiyle Türkoloji araştırmalarının artması birbirine paraleldir. Bu çalışmada Cumhuriyetin ilanından sonra Türkoloji sahasında atılan adımlara değinildikten sonra Rus-Sovyet akademisinin bu alana bakış açısı ele alınmıştır. Bunun yanında Avrupa

merkezli Türkoloji çalışmaları Rus-Sovyet Türkolojisiyle karşılaştırılarak bunların Türk dünyasındaki milli kimlik sorununa etkileri tartışılmıştır. Milli kimlik bilincinin Türkoloji araştırmalarıyla pekişeceği ve özlenen ortak Türk medeniyeti idealinin bu yolla sağlanabileceği yazarın vurguladığı önemli bir husustur.

ÖZTÜRK, Nurettin (2020). "Türkoloji'nin Güncel Sorunları Ve Eğilimleri-II 'Doğuş sorunundan edebiyat tarihinde türlerin doğuşuna...". *Türk Ekini*, (5), 3-12: Terim ve kavramların konunun bağlamına uygun olarak kullanılması bilimin her şubesi için büyük önem arz eder. Pozitif bilimlerle mukayese edildiğinde sosyal bilimlerin göreceli yönlerinin daha fazla olması terim ve kavramların zaman zaman keyfi kullanımı problemini de getirir. Bu çalışmada öncelikle bilimin niteliğinden bahsedilerek bir bilim dalının bağımsız hale gelebilmesi için taşıması gereken özelliklerden söz edilmiştir. Ana bölümde "doğuş" teriminin taşıdığı anlamlar ve şiir, tiyatro, roman, öykü türlerinin başlangıcı anlamındaki kullanımları üzerinde durulmuştur. "Doğuş" teriminin bağlam belirlenmeden ve tanımının yapılmadan hatalı kullanıldığı kanısında olan yazar, bu kavram için dört farklı bağlam ortaya koymuştur.

SERTKAYA, Osman (1986). "Orta Asya Araştırmalarının Yeni Neticeleri (Neue Ergebnisse Der Zentralasien Forschung)". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 30-31 (1982-1983), 239-246: Bu çalışmada üniversite seviyesinde ancak Cumhuriyetten sonra gelişim gösteren Türkiye Türkolojisinin daha çok Alman Türkoloji mektebini takip ettiği belirtilerek alana büyük katkı sağlayan Willi Bang-Kaup, A. von Le Coq, F.W.K Müller gibi Türkologlar hakkında bilgi verilmiştir. Bu ilk nesil Türkologların yetiştirdikleri Annemarie von Gabain, Reşit Rahmeti Arat gibi önemli araştırmacıların çalışmalarından da bahsedilmiştir. Makalenin ana bölümünde Annemarie von Gabain'in sekseninci yaş günü dolayısıyla 2-5 Temmuz 1981'de Hamburg'da düzenlenen "Orta Asya Araştırmalarının Yeni Neticeleri" adlı sempozyum üzerinde durulmuştur. Dünyanın çeşitli akademilerinden gelen 26 araştırmacının sunduğu 28 metindeki görüş ve bulgulara değinilerek bunların Türkoloji açısından önemi vurgulanmıştır.

TEKİN, Talat (1959). "Sovyet Rusya'da Savaşın Sonra Türkoloji Çalışmaları". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı -Belleten*, 7, 379-406: İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyetler Birliği'nde Türkoloji çalışmalarının arttığının vurgulandığı bu çalışmada Rus Türkolojisinin uzun bir geçmişinin bulunduğu ve SSCB'de özellikle Türk lehçeleri araştırmalarına önem verildiği

belirtilerek Türkoloji araştırmalarıyla uğraşan çeşitli kurumlar ve bilim merkezleri hakkında kısaca bilgi verilir. Türk halklarının büyük bir kısmının SSCB sınırları içinde olmasının yaşayan Türk lehçelerine ait dil malzemesini toplamayı kolaylaştırdığı ve bu yüzden lehçe incelemelerinin Rus Türkolojisinin bir geleneği haline geldiği makalede bahsedilen bir diğer husustur. Sovyet Türkologlarının karşılaştırmalı dil bilgisi yöntemlerini çok az kullanmasının yaşayan Türk lehçeleri ve Eski Türkçeyi birbirinden ayırma amacını taşıdığı ve bunun da ideolojik sebeplerden kaynaklandığı yazarın önemli bir tespitidir. Makalede ayrıca İkinci Dünya Savaşı sonrası Sovyet Türkologlarının yaptığı çalışmaların bir listesine de yer verilmiştir.

TEMİZYÜREK, Fahri-Sahiba Khalafova, (2017). "Türkoloji Araştırmalarında Kullanılan Metot ve Yaklaşımlar". *International Journal of Language Acedemy*, 226-236: Bilimsel araştırmaların en önemli kılavuzu yöntemdir. Bu çalışmanın ilk bölümünde metodolojinin kökeni ve tanımına değinilerek çeşitli düşünürlerin bu kavram hakkındaki görüşlerine yer verilmiştir. İkinci ve ana bölümde ise Türkolojide kullanılan yöntemler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Tasviri metotla başlayan Türkoloji çalışmalarında XIX. yüzyıldan itibaren tarihi-karşılaştırmalı araştırma yönteminin ön plana çıktığı; XX. yüzyıldan sonra ise özellikle dil alanında dilbilimsel coğrafya yönteminin popüler hale geldiği de vurgulanarak tarihsel süreç içerisinde araştırma tekniklerinin değışiminin sebeplerine ışık tutulmuştur.

TUNA, Osman (1994). "Sümer-Türk Dillerinin Tarihi İlgisi Ve Türk Dilinin Yaşı Meselesi". *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten*, 37 (1989) , 257-293: Osman Nedim Tuna, bu kapsamlı çalışmasında Sümerce ve Türkçe arasındaki ilişkiye odaklanmaktadır. Sümerce ve Türkçenin tarihi geçmişinden söz ederek başlayan makale iki dilin ses benzerlikleri ve ses denklikleri ile devam etmektedir. Kelime indeksi de verilen makalede malzeme, fonem ve ses denkliği ölçeğinde incelenmekte ve metotlar açıklanarak Sümerceye geçtiği tahmin edilen kelimeler yorumlanmaktadır. Tuna, sonuç bölümünde Türkçe ve Sümerce ilişkisini tartışmakta ve ulaştığı sonuçları nesnel bir perspektifle okuyucuya sunmaktadır.

TÜMER, Günay (1978). "Birûnî'nin Türkoloji ile İlgili Olarak Verdiği Bilgiler". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (22), 361-366: Bu çalışmada büyük Türk-İslam bilgini Birûnî'nin hayatı ve bilimsel faaliyetleri hakkında bilgi verildikten sonra onun *Tahdîdu Nihâyâti'l- Emâkin litashîhi Mesâfâti'l- Mesâkin* adlı eserinde tarihi ve coğrafî olayları anlatırken kullandığı Türkçe diyalektiğe dikkat çekilir. Birûnî'nin yaşadığı bölgenin âdetleri, dili, coğrafyası,

inançları ve tarihiyle geniş çapta ilgilendiği belirtilerek çeşitli eserlerinde bu hususlarda verdiği bilgilerin Türk topluluklarını çok yönlü olarak anlamak için aydınlatıcı olduğu vurgulanır.

TÜRKMEN, Fikret (2014). "Türkolojinin Bugünü Ve Geleceği". *Uluslararası Uygur Araştırmaları Dergisi*, (3), 153-155: Avrupa'daki Türkoloji çalışmalarının XV. yüzyıldan XVI. yüzyıla kadar üstün ve güçlü olan Osmanlı Devleti'nin siyasi-askeri sistemini anlamaya yönelik şekillendiğini öne süren bu makalede XIX. asırdan itibaren bu alandaki araştırmaların mahiyet değiştirdiği ifade edilir. Çalışmalar artık siyasi ve felsefi anlamda Türk toplumunu tanımlama amacını taşır. Bu da onun arızalarını ve yetersizliklerini tespit etmeye yöneliktir. Türkoloji araştırmalarının Avrupalıların bir "öteki" yaratmasında ve kendi kimliklerini bu çerçevede şekillendirmesinde etkili olduğu da savunulur. Yine de Batı'nın siyasi tutumuyla bilimsel faaliyetlerini birbirinden ayırmak gerektiği; Türkiye Türkolojisinin gelişmesinde Avrupa'daki Türkoloji çalışmalarından büyük ölçüde yararlandığı vurgulanır.

UNAN, Fahri (2010). "Türkiye'de Türkoloji". *Türk Yurdu*, (273), 70-83: Fahri Unan, bu yazısında Türkolojinin anlamını ve kapsamını sorgulamakta, önemli Türk düşünürlerinden ve bilim adamlarından örneklerle Türkolojinin mahiyetini açıklamaya çalışmaktadır. Mahiyet meselesiyle ilgili olarak Cemil Meriç'ten, Muharrem Ergin'den Fuad Köprülü'den örneklerle ve onların ileri sürdükleri üzerine tartışmalarla ilerleyen yazıda Türkolojinin çalışma alanı ve dönemleri de incelenir. Gerçek bir Türkoloğun niteliklerinin neler olması gerektiğini sorgulayan yazar, iler sürdüğü düşünceler etrafında Türkoloji eğitimi ve Türkolog yetiştirme konusunda görüşlerini açıklamakta ve tavsiyelerde bulunmaktadır.

ÜSTÜN, Mehmet (2010). "Türk Asıllı Türkologların Orhun Yazıtlarını Okuma ve Yorumlamalarındaki Farklılıklar Üzerine Notlar". *Journal of Turkish Studies*, 1383-1404: Mehmet Cihat Üstün, makalesinde Orhun Yazıtlarındaki ilk kelimelerin çözümlenişinden itibaren yazıtların okunma süreci hakkında bilgi verir. Bu süreçte okunan kelimelerin, metinlerin ve çözümlenen kısımların tercümelerinin izini süren Cihat, Orhun Yazıtları üzerine Muharrem Ergin, Talat Tekin, Ahmet Bican Ercilasun gibi Türkologların kelimelerin okunuşları ve anlamlarıyla ilgili görüş ve fikir ayrılıklarına düştükleri noktaları tespit eder ve karşılıklı bir değerlendirme yapar.

YILDIZLI, Muhammed (2015). "Türkolojiye Hizmet Eden Kurumlar (1908-1932)". *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (52), 454-462: 1908 yılında ilan edilen II. Meşrutiyet, Osmanlı İmparatorluğu'nda Türkçülük faaliyetlerinin hızlanması ve güçlenmesi için uygun bir zemin oluşturmuştur. Bu çalışmada II. Meşrutiyet'ten sonra Türk milli kimlik bilincinin inşası sürecinde etkili olan kurumlar iki bölümde incelenmiştir. Birinci bölümde II. Meşrutiyet'in ilanından Cumhuriyetin kuruluşuna kadar geçen sürede kurulan Türk Derneği, Genç Kalemler Dergisi, Türk Yurdu Derneği, Türk Ocağı ve Türk Bilgi Derneği'nin faaliyetlerine yer verilmiştir. İkinci kısımda ise 1923-1932 yılları arasında faaliyete başlamış İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türk Tarih Kurumu, Türk Dil Kurumu ve Halk Evleri'nin Türkoloji çalışmaları açısından önemi ortaya konulmuştur.

YORULMAZ, Osman (2019). "Sovyet Türkolojisi'nde 'Türk Dilli' Meselesi". *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 3 (1), 58-68: Çalışmada Rus-Sovyet Türkoloji araştırmalarındaki ideolojik yaklaşımın ortaya çıkardığı yanlışlar ele alınmıştır. Aslında bir bütün teşkil eden Türk halklarının Sovyet Türkolojisinde sadece Türk dilini paylaşan ayrı etnik unsurlar olarak ortaya konmasının bilime ve gerçekliğe aykırı olduğu belirtilmiştir. Yazara göre Sovyet Türkoloji çalışmalarındaki bu tutumun sebebi Türk halklarını birbirine bağlayan tarih, kültür, soy gibi değerleri hedef alarak kendi ideolojisine ve siyasetine uygun bir zemin yaratmaktır. Sovyetler Birliği'nde yaşayan Türkçü aydınların hapse atılması yahut öldürülmesinden de örnekler verilerek bunların da aynı amaca yönelik olduğu vurgulanır.